

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BSO321

Predefinert informasjon

Startdato:	09-02-2019 09:00	Termin:	2019 VÅR
Sluttdato:	23-05-2019 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
SIS-kode:	203 BSO321 1 H 2019 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.: 329

Informasjon fra deltaker

Antall ord *: 9435

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert oppgavetittelen
på norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Barn som seksuelle overgripere
Children as sexual offenders

Kandidatnummer: 329

Bachelor i Sosialt Arbeid

Fakultet for helse- og sosialvitenskap

Institutt for velferd og deltakelse

23.05.2019

Antall ord: 9435

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Abstract

The purpose of this bachelor assignment is to create an understanding of adolescent sex offenders between 13 and 18 years old. The method that has been used is a literature study. Adolescents commit between 30 - 50 percent of all sexual offenses. However, there is little knowledge of young sexual offenders among professionals, which makes it important to enlighten the problem. Social workers work in places where there is a high probability of meeting them, for example in the child welfare service and the school. This assignment shows that young sexual offenders usually are boys. Moreover, these boys are often characterized by social difficulties, antisocial behavior, early exposure to pornography and impaired care conditions. By looking at different characteristics through the theoretical perspectives of learning theory and attachment theory, there are discussed possible reasons why some adolescents commit sexual assault. The fictional adolescents Ismail, Knut and Petter are used to shed light on various ways that characteristics can be understood. The thesis shows that the development of harmful sexual behavior is not based on a single factor, but an interaction between several factors. To create a more comprehensive understanding, a psychological, social and biological approach is required. An understanding of the problem can help to provide knowledge about how abuse can be prevented and how to prevent a recurrence.

Innholdsfortegnelse

Abstract	2
1. Innledning	4
1.1 Valg av tema og sosialfaglig relevans	5
1.2 Problemstilling	6
1.3 Avgrensning og begrepsavklaring.....	6
1.3.1 Seksuelle overgrep	6
1.3.2 Unge overgripere.....	6
1.3.3 Barn	7
2. Metode	7
2.1 Valg av metode.....	7
2.1.1 Konstruksjon av case.....	8
2.2 Utvalgsstrategi.....	9
2.3 Forskning og litteratur	10
2.4 Metode- og kildekritikk.....	11
3. Teoretisk rammeverk og forskning på feltet	13
3.1 Kjennetegn ved den unge overgriperen.....	13
3.2 Læringsteori	16
3.2.1 Operant betinging	17
3.2.2 Observasjonsteori	18
3.3 Tilknytningsteori	18
3.3.1 Tilknytningskvaliteter	19
3.3.2 Indre arbeidsmodeller og selvregulering.....	20
4. Drøfting	20
4.1 Ismail (16 år)	21
4.2 Knut (13 år)	24
4.3 Petter (16 år).....	26
5. Oppsummering	29
6. Referanseliste	31

1. Innledning

Sylvi Listhaug omtalte barneovergripere som «monstre» da hun overtok nøkkelen til Justis- og beredskapsdepartementet januar i 2018 (Robstad, 2018). I reportasjen fra TV2 fremlegger hun jakten på seksualovergripere som en av hennes hovedprioriteringer som Norges nye justisminister. Seksuelle overgrep mot barn er et velkjent samfunnsproblem (Søftestad, 2018, s. 22). Tradisjonelt sett har man forstått overgriperne som voksne, fortrinnsvis ukjente menn (Finkelhor, referert i Ingres & Kleive, 2011, s. 17). Listhaug sin uttalelse var riktignok rettet mot voksne menn som reiser utenlands i den hensikt om å forgripe seg på mindreårige. I nyere tid har en imidlertid blitt bevisst på at overgriperen oftest er kjent av barnet, og at en stor andel overgrep mot barn begås av andre barn (Ingres & Kleive, 2011, s. 18). Dette står i kontrast til den tradisjonelle oppfatningen av overgriperne.

Pullman og Seto (2012, s. 203) viser til studier som tilsier at opptil 50 prosent av voksne overgripere utførte sitt første overgrep som ungdom. Et overgrep kan forårsake like mye skade hos den utsatte, uavhengig om overgriper er mindreårig eller myndig (Søftestad, 2018, s. 32). Dette understreker behovet for å forstå hvorfor unge velger å begå seksuelle overgrep. Den unge overgriperen kan være bror, fetter, kjæreste, venn, nabo, medelev eller bekjent. Om en leter etter et monster, vil en trolig ikke finne overgriperen. Et overgrep kan gi varige sosiale og relasjonelle vansker for den som blir utsatt (Søftestad, 2018, s. 76-77). En forståelse av hvorfor noen unge forgriper seg på andre barn vil aldri kunne unnskyldes overgrepet. Men en forståelse kan likevel gi oss kunnskap om hvordan handlingen kunne vært unngått og hvordan en eventuelt kan forhindre gjentakelse av nye overgrep.

Temaet for denne oppgaven er unge som forgriper seg seksuelt på andre barn. Jeg har valgt å strukturere oppgaven i fem deler. Det første kapittelet inneholder en innledning, bakgrunn for valg av tema, sosialfaglig relevans, presentasjon av problemstilling, avgrensning og begrepsavklaring. I kapittel 2.0 vil jeg presentere valg av metode, redegjøre for utvalgsstrategi, valgt litteratur og kritisk vurdere litteraturen oppgaven bygger på. Kapittel 3.0 tar for seg forskning på feltet og teoretisk rammeverk. Her presenteres kjennetegn blant unge overgripere, læringsteori og tilknytningsteori. I kapittel 4.0 vil kjennetegnene og teorien presentert i kapittel tre drøftes ut fra tre fiktive caser i den hensikt å besvare oppgavens problemstilling. Kapittel 5.0 er et avsluttende kapittel hvor oppgaven oppsummeres.

1.1 Valg av tema og sosialfaglig relevans

Jeg ble gjort oppmerksom på unge som begår seksuelle overgrep gjennom arbeid med mindreårige psykisk utviklingshemmede, hvilket inspirerte meg til å lære mer om problematikken. Grunnet lite kunnskap og erfaring om overgrepssatferd blant barn og unge opplevde jeg det utfordrende å forholde meg til disse brukerne. I likhet med Listhaug reagerer store deler av befolkningen med sinne og avsky overfor personer som begår seksuelle overgrep, fagpersoner inkludert (Ingnes & Kleive, 2011, s. 73). Måten en sosialarbeider, og fagpersoner forøvrig møter den unge overgriperen på, har imidlertid stor betydning for hvordan hjelp blir utført og mottatt (Fellesorganisasjonen [FO], 2015, s. 7). Kunnskap om hvorfor noen unge begår seksuelle overgrep kan bidra til at fagpersoner møter denne gruppen med større forståelse fremfor forakt. En økt forståelse av overgriperen kan således styrke sosialarbeiderens kompetanse i møte med problematikken, hvilket er nødvendig for å kunne forebygge overgrep begått av barn, hjelpe og forhindre gjentagende overgrep.

Sosialarbeidere sin primære lojalitet «(...)skal være hos den mest utsatte parten» (FO, 2015, s. 10). Vi vet at et overgrep kan gi varige vansker for den som blir utsatt (Søftestad, 2018, s. 76-77). Som oftest vil gjerne vår primære lojalitet ilegges den overgrepsutsatte. Samtidig har mange unge som begår overgrep en vanskelig bakgrunn, hvilket kan ha innflytelse på overgrepsatferden (Ingnes & Kleive, 2015, s. 23). I møte med denne gruppen er det dermed viktig å ha en helhetlig tilnærming hvor en ikke utelukkende fokuserer på overgrepsatferden. Jeg tror en forståelse av ungdommen bak handlingen kan gjøre meg bedre rustet til å møte problematikken på en mer hensiktsmessig måte som fremtidig sosialarbeider.

Mellom 30 og 50 prosent av alle seksuelle overgrep mot barn og unge begås av andre barn og unge (Barbaree & Marshall, 2006, s. 3-4; Långström, 2000, s. 151). Tematikken har imidlertid blitt viet liten oppmerksomhet i pensumlitteraturen og i studieløpet forøvrig. Ingnes og Kleive (2011, s. 73) poengterer at få fagfolk har erfaring og kompetanse angående unge som forgriper seg seksuelt på andre barn, dette bekrefter Askeland, Jensen og Moen (2017, s. 17). Fra mitt ståsted vil kunnskap om problematikken anses relevant for sosialarbeidere, ettersom sosialarbeidere eksempelvis kan arbeide som saksbehandlere i barnevernet, samt som miljøterapeuter i skole, institusjon for psykisk utviklingshemmede eller barnevernsinstitusjoner. Dette er arenaer hvor en kan møte både overgriper og den som har blitt utsatt for overgrep.

1.2 Problemstilling

Hvordan forstå unge som begår seksuelle overgrep mot andre barn?

1.3 Avgrensning og begrepsavklaring

1.3.1 Seksuelle overgrep

Seksuelle overgrep defineres som «(...)enhver seksuell handling som offeret ikke har samtykket i, eller har blitt presset eller manipulert til å ta del i» (Steine et al., 2012, s. 950). De juridiske rammene deler overgrepshandlinger i tre kategorier, herunder seksuelt krenkende atferd, seksuell handling, og seksuell omgang (Straffeloven, 2005, kapittel 26). Betegnelsen «seksuelle overgrep» rommer et bredt spekter av overgrepshandlinger, blant annet fremvisning av pornografi, blotting, onani, beføling, kontakt mellom kjønnsorgan og munn, samt vaginal, anal eller oral inntrengning med penis, fingre eller gjenstander (Kvelling, 2015, s. 276; Straffeloven, 2005, kapittel 26). I denne oppgaven vil «seksuelle overgrep» anvendes som en fellesbetegnelse for alle handlinger som faller innunder straffeloven (2005, kapittel 26). I oppgaven vil begrepene «seksuelle overgrep», «overgrep», «overgrepsatferd» og «skadelig seksuell atferd» anvendes synonymt.

1.3.2 Unge overgripere

Betegnelsen «overgriper» og «ung overgriper» benyttes om unge som begår seksuelle overgrep. Betegnelsen «ung overgriper» kan fremstille overgrepsatferden som en del av den unges identitet, hvilket er uheldig (Andersen, 2014, s. 104; Ingnes & Kleive, 2011, s. 17). Jeg velger likevel å benytte betegnelsen i denne oppgaven, ettersom store deler av eksisterende litteratur anvender tilsvarende.

I denne oppgaven forstås «ung» og «ungdom» som mennesker i alderen 13 til 18 år. Det settes vanligvis en grense mellom barn og ungdom i overgangen fra barneskole til ungdomsskole, og at en person over 18 år regnes som myndig (Ingnes & Kleive, 2011, s. 15-17). Oppgaven avgrenses til gutter som begår seksuelle overgrep. Det er ikke ukjent at eksempelvis jenter eller ungdom med psykisk utviklingshemning også begår seksuelle

overgrep mot andre barn. Bakgrunnen for avgrensningen innebærer at majoriteten av faglitteratur og forskningsartikler omhandler gutter som forgriper seg på andre barn.

1.3.3 Barn

Begrepene «barn» og «mindreårig» benyttes i denne oppgaven om mennesker mellom 0-18 år, hvilket er i tråd med norsk lovgivning (Vergemålsloven, 2010, § 2) og FNs barnekonvensjon (2003, artikkel 1). Seksuelle handlinger med barn under 16 år er straffbart (Straffeloven, 2005, § 304). Dersom personen som begår overgrep er over 15 år kan vedkommende straffes etter straffeloven (2005, § 20). Jeg har imidlertid valgt å utelukke kriminalitetsaspektet ved seksuelle overgrep i denne oppgaven.

2. Metode

Vilhelm Aubert (1985, s. 196 referert i Dalland, 2017, s. 51) definerer metode som «(...)en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap(...)». Det eksisterer ulike metodiske fremgangsmåter, hvorav valg av metode avhenger av hva en ønsker å undersøke. Det skilles mellom kvalitative og kvantitative fremgangsmåter. Kvalitative metoder tar på sikte å fange opp meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste, mens kvantitative metoder gir data i form av målbare enheter (Dalland, 2017, s. 52-53). Kvalitative metoder går i dybden, mens kvantitative går i bredden av en forståelse av et fenomen. Dette kapittelet vil presentere valg av metode, konstruksjon av case, utvalgsstrategi, valgt litteratur og en kritisk vurdering av metoden og kildene benyttet i oppgaven.

2.1 Valg av metode

En litteraturstudie baserer seg på eksisterende fagkunnskap, forskning og teori (Dalland, 2017, s. 207). Litteraturstudie er således en systematisering av kunnskap, hvor en søker, samler, vurderer og sammenfatter eksisterende litteratur (Støren, 2013, s. 17). Jeg har valgt å anvende litteraturstudie som metode. Ved å anvende litteraturstudie som metode kan jeg kombinere ulike forskningsdesign for å belyse problemstillingen ut fra ulike innfallsvinkler og tilnærminger. Dette gir mulighet for å anvende både kvalitativ og kvantitativ litteratur, hvor jeg kan skape både en dybde og bredde i forståelsen av unge overgripere.

Unge overgripere er et sensitivt tema. Det fremgår av forskningsetiske retningslinjer at det blant annet ikke er tillatt å intervju mennesker i behandling sin institusjon (Dalland, 2017, s.

75). Det foreligger også restriksjoner angående intervju av barn. Det er få tiltak i Norge rettet mot unge som begår seksuelle overgrep (Ingenes & Kleive, 2011, s. 132). Dermed kunne gjennomføring av egne empiriske undersøkelser også blitt utfordrende med hensyn til rekruttering av helsepersonell som informanter. En annen begrunnelse for litteraturstudie som metode er oppgavens tidsramme. Av etiske og praktiske grunner anser jeg litteraturstudie som metode egnet til å besvare oppgavens problemstilling.

2.1.1 Konstruksjon av case

For å besvare oppgavens problemstilling har jeg innhentet og utarbeidet tre fiktive caser, herunder Ismail (16 år), Knut (13 år) og Petter (16 år). Utformingen og utvelgelsen av kausene er inspirert av dimensjonene som presenteres i doktoravhandlingen til Cecilia Kjellgren. Kjellgren (2009, s. 22-23) viser til en firedelt kategorisering av overgripere, herunder overgrep mot yngre barn, overgrep mot jevnaldrende, overgrep begått alene og overgrep begått av grupper. Dersom overgriper er minst fem år eldre enn offeret, anses offeret som et yngre barn. Hvilket medfører at aldersspennet for jevnaldrende er vidt, eksempelvis kan overgriperen være en 14-åring som forgriper seg på en tiåring.

Caset om Ismail er innhentet fra Bendiksbys (2008) og Knut fra Ingenes og Kleive (2011). Jeg har likevel valgt å gjenfortelle historien om Knut på en noe annerledes måte enn beskrevet i den originale litteraturen. Bakgrunnen for dette er for å omfavne et større aspekt av de kjennetegnene forskning og litteratur impliserer. Jeg har eksempelvis endret kjønnet på offeret, ettersom unge som begår overgrep mot yngre forgriper seg oftere gutter sammenlignet med unge som forgriper seg på jevnaldrende (Kjellgren, 2009, s. 23).

Den fiktive karakteren «Petter» har jeg utarbeidet med inspirasjon av forskning og annen litteratur presentert under kapittel 3.1. Casene presenteres under kapittel 4. Formålet med å benytte case kan sees i lys av den hermeneutiske sirkel. Den hermeneutiske sirkel betegner hvordan forståelsen utdypes og endres gjennom en pendelbevegelse mellom den horisonten vår forforståelse utgjør, og den horisonten for det vi ønsker å forstå (Thomassen, 2006, s. 91). Kasusene benyttes i hensikt om å skape en forståelse av de ulike kjennetegnene forskning og annen litteratur presenterer, samt hvordan disse kjennetegnene kan forstås ulikt avhengig av konteksten overgrepet utspiller seg i.

2.2 Utvalgsstrategi

I starten av arbeidet ble litteratur fra utdanningsløpet for bachelor i sosialt arbeid gjennomgått. Det viste seg imidlertid at litteraturen i begrenset grad tok for seg fenomenet, derfor valgte jeg å undersøke biblioteket og ulike databaser for å innhente informasjon. Jeg begynte med vide litteratursøk for å få en forståelse og oversikt over eksisterende faglitteratur og forskningsartikler på feltet. Jeg benyttet søkeordene: «unge overgripere», «skadelig seksuell atferd», «risikofaktorer», «adolescent sexual offender», «juvenile sexual offender», «young sex offender», «child sexual harmful behaviour», «characteristic» og «risk factors». Jeg har hovedsakelig benyttet meg av bibliotekets database «Oria», men har også funnet nyttig litteratur i databasene «Bufdir», «Idunn», «PsychINFO», «SocINDEX» og «Google Scholar».

«OR» og «AND» kalles boolske operatører (Støren, 2013, s. 63). Den boolske operatøren «OR» ble benyttet i hensikt om å kombinere søkeordene og utvide antall treff i databasene, ettersom forfattere kan anvende ulike betegnelser om samme fenomen. «AND» ble anvendt for å begrense antall treff til litteratur relevant for oppgavens problemstilling. I litteratursøket ble «OR» kombinert med de ulike termene for ung overgriper for å forsøke å favne om relevant litteratur som benyttet ulike betegnelser. «AND» ble på sin side benyttet for å kombinere betegnelsene for ung overgriper med termer for risikofaktorer.

Etter de innledende søkene fikk jeg en oversikt over eksisterende forskning og litteratur på feltet. Deretter ble det utarbeidet noen inklusjons- og eksklusjonskriterier med siktemål om å systematisere og innskrenke litteratursøkene videre i søkeprosessen (Støren, 2013, s. 38). Da jeg opplevde at det var begrenset med norsk forskning på feltet, valgte jeg å inkludere litteratur fra år 2000 til 2019 med formål om flere treff. Eksklusjonskriteriene bestod blant annet av publikasjoner med annet språk enn engelsk, svensk og dansk, ettersom det er nødvendig at jeg forstår innholdet i litteraturen. Jeg valgte å inkludere alle typer forskningsdesign, ettersom jeg ønsket litteratur med både kvantitative og kvalitative tilnærminger til fenomenet. Jeg ekskluderte forskning hvor offeret var over 18 år, ettersom jeg søker å forstå hvorfor unge begår overgrep mot mindreårige i denne oppgaven. Vedrørende overgriperen var mine inklusjonskriterier at personen var mellom 13 til 18 år da overgrepet ble begått.

I forbindelse med oppgaven har jeg vært i kontakt med ulike fagpersoner som har erfaring på feltet og fått anbefalinger om aktuell litteratur. I tillegg har jeg dratt stor nytte av å lese referanselistene i litteraturen jeg har funnet for å finne mer relevant materiale, også kalt snøballmetoden (Jacobsen, 2010, s. 117). Ved å lese gjennom referanselister i ulike rapporter, forskningsartikler og fagbøker, har jeg også fått en pekepinn på sentrale fagpersoner og forskningsarbeid innenfor feltet ettersom noen navn og titler gjentar seg i referanselistene. Jeg har derfor også foretatt søk etter spesifikke fagpersoner og artikler.

2.3 Forskning og litteratur

Jeg har valgt å presentere tre sentrale funn fra litteraturstudien som har vært svært nyttig under det gjennomgående arbeidet med oppgaven. Annen forskning og litteratur vil bli presentert under kapittel 3.0. Grunnet oppgavens utforming vurderes dette hensiktsmessig.

En norsk bok jeg har benyttet en stor del av er «I møte med unge overgripere» skrevet av Eili Knudsen Ingnes og Helle Kleive (2011). Både Ingnes og Kleive arbeider ved ressursenheten V27, som er ett av få tiltak i Norge for barn som begår seksuelle overgrep. Ingnes er utdannet sykepleier og lege, og Kleive psykolog. Begge har videreutdanninger innen barn og unge. I boken blir den fiktive karakteren «Knut» benyttet for å illustrere ulike problemstillinger som oppstår under arbeid med unge overgripere, og hvordan enkelte barndomsopplevelser kan ha sammenheng med overgrepssatferd i ungdomstiden.

Innledende i søkeprosessen ble jeg gjort kjent med Cecilia Kjellgren (2009) sin doktoravhandling «Adolescent sexual offending. Prevalence, risk factors and outcome». Doktoravhandlingen gir en grundig fremstilling av omfang, risikofaktorer, utfall og konsekvenser av overgrep begått av ungdom. Store deler av øvrig litteratur anvendt i oppgaven refererer til Kjellgren sitt arbeid. Hun er universitetslektor ved Linnéuniversitetet i Sverige, og har utarbeidet flere forskningsarbeid om unge som begår seksuelle overgrep mot barn (Linnéuniversitetet, 2018).

Jeg anser Olav Henriksson Bendiksby (2008) sitt fagessay «Å forstå unge overgripere: Tilknytningsstrategier og utviklingshistorie» som nyttig med tanke på bevarelsen av oppgavens problemstilling. Bendiksby er utdannet psykolog, og gjennom fagessayet søker han å skape en forståelse av overgrepssatferd gjennom caseanalyse fra et psykologisk ståsted.

Fagessayet illustrerer hvilken betydning ungdommers tilknytningskvalitet har for utvikling av overgrepssatferd.

2.4 Metode- og kildekritikk

Ifølge Dalland og Trygstad (2017, s. 158) innebærer kildekritikk å vurdere kriteriene en har benyttet under søkeprosessen, samt å vurdere og karakterisere den litteraturen som anvendes i oppgaven. Kildekritikk omfatter således å vurdere kildenes relevans og troverdighet. Dette omhandler blant annet at kilden er relevant for å belyse problemstillingen, og hvilken kvalitet eller hvilket formål teksten er skrevet til (Dalland & Trygstad, 2017, s. 159-160).

En litteraturstudie er personavhengig, hvilket innebærer at kvaliteten av informasjonen som er innhentet avhenger av hvor godt den som samler inn informasjonen behersker metoden (Dalland, 2017, 54). Den største begrensningen i denne oppgaven er mine begrensede ferdigheter vedrørende utførelse av litteratursøk. En litteraturstudie krever et omfattende litteratursøk, og med liten erfaring oppstår en risiko for at jeg ikke evner å favne om relevant litteratur. Jeg har prøvd å redusere denne risikoen ved å benytte ulike søkeord og foreta søk i flere databaser.

I en litteraturstudie vil forforståelsen til forskerne og forfatterne av materiale anvendt i oppgaven påvirke hvordan de tolker resultatene av sine studier og presenterer sin litteratur. En forforståelse innebærer de meningene og tankene en har om et tema før det undersøkes (Dalland, 2017, s. 58). Min forforståelse vil igjen påvirke hvordan jeg tolker disse resultatene. Når jeg startet arbeidet hadde jeg en forforståelse om at overgrepssatferd skyldes bakenforliggende årsaker, uten at jeg har tilstrekkelig kunnskap til å forstå omfanget. En fordel ved min forforståelse er min manglende kompetanse på feltet, som bidrar til at jeg er åpen for ulike faktorer og tilnærminger til problematikken. Det kan også bidra til verdinøytralitet og objektivitet i forskningsdesignet (Dalland, 2017, s. 59).

En utfordring jeg opplevde tidlig i søkeprosessen var at jeg fant forskningsartikler som virket relevant for min problemstilling, men som var utilgjengelige i fulltekst. Med denne erfaringen ble alle søk avgrenset til fulltekst. Noe av litteraturen er fra tidlig 2000-tallet, og en kan dermed stille spørsmål om hvorvidt litteraturen er utdatert. Ved å sammenligne eldre og nyere litteratur vurderer jeg likevel litteraturen aktuell for oppgavens problemstilling. Majoriteten av artiklene anvendt i oppgaven er dessuten fagfelleverdert, hvilket innebærer at de er

publisert i vitenskapelige tidsskrifter som har redaksjoner som sikrer kvaliteten på det som utgis (Dalland, 2017, s. 154). Dette skaper god pålitelighet, ettersom innholdet er kvalitetssikret.

Oppgaven min inneholder både primær- og sekundærlitteratur. En primærkilde er den opprinnelige utgaven av en tekst, hvor forfatter anvender egen empiri (Dalland, 2017, s. 162). Primærlitteraturen anvendt i oppgaven er utarbeidet av sentrale fagpersoner innenfor feltet. Kjellgren (2009) har eksempelvis utviklet et viktig forskningsarbeid om unge overgripere, hvilket styrker oppgavens relevans. Jeg har også tatt i bruk sekundærkilder i form av fagbøker, rapporter og vitenskapelige artikler. Bruk av sekundærdata innebærer at jeg benytter meg av data som er samlet inn av andre (Dalland & Trygstad, 2017, s. 158-159). Tekstene er bearbeidet av en annen enn den opprinnelige forfatteren, og innholdet kan være oversatt eller fortolket slik at det opprinnelige perspektivet kan ha endret seg. Dette kan således svekke oppgavens relevans. Både norsk, svensk og amerikansk forskning har blitt benyttet. Det kan stilles spørsmål ved svenske og amerikanske forskningsartiklers overførbarhet til det norske samfunnet, men de inkluderes da både Norge, Sverige og USA representerer den vestlige kultur.

Mesteparten av forskning og annen litteratur som har blitt utarbeidet om unge som begår seksuelle overgrep tar utgangspunkt i overgrep som er blitt anmeldt til politiet eller de tilfeller hvor overgripere som har kommet i kontakt med øvrig hjelpeapparat, eksempelvis barnevernet eller behandlingsinstitusjon. Sannsynligvis representerer disse ungdommene bare en andel av unge som begår seksuelle overgrep, hvilket innebærer at litteraturen ikke gir et helhetlig bilde av hvem den unge overgriperen er (Birkhaug et al., 2005, s. 987).

Etttersom kun en andel kommer i kontakt med hjelpeapparatet er det nærliggende å tro omfanget av seksuelle overgrep utført av unge er underestimert (Birkhaug et al., 2005, s. 987). Til tross for muligens høye mørketall, har jeg valgt å benytte statistikk i oppgaven min. Noe statistikk viser ulike tall, hvor differansen mellom tallene er stor. Statistikken baseres i all hovedsak på anmeldte forhold og tar dermed utgangspunkt i en juridisk definisjon av seksuelle overgrep. En må ta høyde for at den juridiske definisjonen av seksuelle overgrep kan variere ut fra hvilket land og kultur den seksuelle handlingen utspiller seg i. Tallene må også tolkes med forsiktighet grunnet bruk av ulik metodikk. Statistikkens troverdighet kan

derfor diskuteres. Jeg velger likevel å inkludere statistikken for å illustrere omfanget av problematikken.

3. Teoretisk rammeverk og forskning på feltet

Dette kapittelet vil ta for seg kjennetegn som forskning og faglitteratur presenterer om unge overgripere. Unge overgripere kan betraktes fra både et biologisk, sosialt og psykologisk perspektiv. Oppgaven vil ha en overordnet psykologisk tilnærming, hvor tilknytningsteori og læringsteori bli gjort rede for. Likevel vil sosialisering nevnes i forbindelse med læringsteori ettersom all læring skjer i en sosial kontekst (Bjerke & Svebak, 1997, s. 207). Jeg har valgt å fokusere på operant betinging og observasjonsteori innunder læringsteorien. Med hensyn til tilknytningsteori vil tilknytningskvaliteter, indre arbeidsmodeller og selvregulering utdypes.

3.1 Kjennetegn ved den unge overgriperen

Når en gjøres oppmerksom på at unge begår seksuelle overgrep, vil det være nærliggende å undre seg over hvem disse ungdommene er. Forskning viser at det ikke finnes sikre kausalforklaringer vedrørende overgrepssatferd (Kjellgren, 2009, s. 31; Kruse, 2011, s. 5; Seto & Lalumière, 2010, s. 568; Birkhaug et al., 2005, s. 992). Karakteristika ved overgriperen, familieforhold, overgrepstype og bruk av vold varierer. Kausalforklaring innbefatter et årsak-virkningsforhold (Halvorsen, 2002, s. 37). Forskere har likevel identifisert noen kjennetegn som ofte gjentar seg blant unge som begår seksuelle overgrep. I den forbindelse er det viktig å understreke at kjennetegnene som presenteres her ikke kan gjøres gjeldende for alle unge som forgriper seg seksuelt på andre barn.

Majoriteten av eksisterende forskning om unge overgripere omhandler tilsynelatende gutter som begår seksuelle overgrep. Innes & Kleive (2011, s. 57) viser til studier som tilsier at mellom 85 og 96 prosent av overgrep begått av mindreårige er utført av gutter. Guttene er gjennomsnittlig mellom 13 og 14 år når de utfører sitt første overgrep, og som oftest er guttene kjent med den fornærmede, enten som naboer, venner, biologiske søsken eller annen form for slektskap (Jensen, Garbo, Kleive, Grov & Hysing, 2016, s. 366; Innes & Kleive, 2011, s. 54; Nyman, Risberg & Svensson, 2001, s. 20-21).

Seto og Lalumière (2010, s. 565-568) har analysert 59 studier som sammenligner ungdom med skadelig seksualisert atferd og ungdom med generelle atferdsvansker. Denne kvantitative oversiktsstudien kunne ikke konkludere med kausalforklaringer med hensyn til ulike variabler, men identifiserte mulige korrelasjonelle sammenhenger. Korrelasjon betyr samvariasjon, og innebærer sammenheng mellom variabler (Halvorsen, 2002, s. 207). De fant i sin oversiktsstudie at unge som begår seksuelle overgrep i betydelig større grad enn kontrollgruppen var blitt eksponert for pornografi i tidlig alder (Seto & Lalumière, 2010, s. 531). Kjellgren (2009, s. 50) viser også til sammenhengen mellom unge overgripere og pornografi i sin doktoravhandling. Her fremkommer det at unge overgripere ser pornografi jevnlig, gjerne voldelig pornografi. Overgriperne forteller at de har venner som foretrekker porno av voldelig karakter og seksualisert materiale som skildrer seksuelle handlinger med mindreårige. Barneombudet (2018, s. 8) har utarbeidet en rapport om seksuelle krenkelser blant norsk ungdom, her nevnes også pornografi som en mulig årsak til krenkelser. Mye av pornoen ungdom ser kan være virkelighetsfjern og brutal, hvilket kan gi en urealistisk forestilling av seksuell interaksjon (Barneombudet, 2008, s. 20).

I Jensen et al. (2016, s. 366-375) ble pasientjournalene til 56 gutter henvist til ressursenheten V27 gjennomgått retrospektivt. Retrospektive studier undersøker forhistorien til personer etter et bestemt utfall for å kartlegge hvilke forhold som kan ha hatt betydning for utfallet (Nylenna, 2016, s. 936). 83% av guttene i studien fungerte isolert i forhold til jevnaldrende og den sosiale fungeringen ble vurdert bekymringsfull. Omtrent halvparten hadde lærevansker i tillegg til sosiale vansker. Kjellgren (2009, s. 22-23) viser til at ungdom som forgriper seg på et yngre barn oftere er sosialt isolert og utsatt for mobbing, sammenlignet med unge som begår seksuelle overgrep mot jevnaldrende.

Ifølge Kjellgren (2009, s. 23) har unge overgripere som viser antisosial atferd en del likhetstrekk med ungdom som har generelle atferdsvansker. Antisosial atferd forstås som atferd som faller utenfor hva allmennheten anser normalt eller akseptabelt (Bjørnebekk & Bjørnebekk, 2009, s. 240). Dette samsvarer med funn i Seto & Lalumière (2010, s. 541) sin metaanalyse, hvor det ikke var ulikheter mellom unge overgripere og unge med andre atferdsvansker med hensyn til antisosiale holdninger til sex, kvinner og seksuelle overgrep. Ungdom som forgriper seg på jevnaldrende har oftere annen antisosial atferdsproblematikk i tillegg til overgrepstatferden, enn unge som forgriper seg på yngre barn (Kruse, 2011, s. 6).

Kruse (2011, s. 11) viser til at mellom 19 og 49 prosent av gutter som begår seksuelle overgrep, selv har vært utsatt for overgrep. Barbaree & Langton (2006, s. 58) indikerer at å ha erfart seksuelle tvangsopplevelser i barndommen øker risikoen for å begå seksuelle overgrep. I en studie av 4000 norske og svenske mannlige elever i videregående skole fremkommer det at ungdom som selv har vært utsatt for seksuelle traumer har omtrent tre ganger så stor sannsynlighet for å utøve overgrep mot andre, sammenlignet med ungdom som ikke har egenerfarte seksuelle traumer (Seto et al., 2010, s. 225). Kruse (2011, s. 6) viser til at det er større sannsynlighet for at unge som begår seksuelle overgrep alene, har vært utsatt for seksuelle overgrep selv. I denne sammenheng er viktig å understreke at det store flertallet av barn som blir utsatt for overgrep, ikke begår overgrep selv (Långström, 2001, s. 19-21; Kripos, 2017, s. 7).

Noen ungdomsgrupper vil fremme antisosiale holdninger, samt akseptere eller oppfordre til seksuell vold (White, Kadlec & Sechrist, 2006, s. 135). O'Brien og Bera (referert i Kjellgren, 2009, s. 23) forstår en gruppe som bestående av to eller flere ungdommer, hvor gjengen som regel ha en eller to ledere i front. Den enkelte overgriperen i vennegjengen kan begå seksuelle overgrep som et forsøk på å oppnå anerkjennelse innad i gjengen (Kjellgren, 2009, s. 23). Overgrepet kan også skyldes gruppepress, eller en strategi for å oppnå oppmerksomhet fra de øvrige vennene i gjengen (Bera & O'Brien, referert i Kruse, 2011, s. 8).

Sandvik, Nasset, Berg & Søndena (2017, s. 84) har foretatt dybdeintervju av ni unge voksne som begikk overgrep mot mindreårige når de selv var i alderen 15 til 18 år. I studien fremkommer det de fire ungdommene med minoritetsetnisk bakgrunn ikke var bevisst at de begikk et overgrep. Manglende undervisning om seksualitet, misbruk, mulige konsekvenser av å begå seksuelle overgrep eller å bli utsatt for overgrep nevnes som faktorer som kan ha hatt en innvirkning på overgrepshendelsen. Både White et al. (2006, s. 132) og Mossige (2000, s. 62) poengterer at kultur kan ha en påvirkning overfor at seksuelle overgrep finner sted. Dette fordi seksuelle overgrep kan forstås ulikt avhengig av hvilken kulturell ramme begrepet forstås innenfor.

Barbaree & Langton (2006, s. 60) anslår at majoriteten av ungdom som begår overgrep har hatt en oppvekst preget av vold og ustabilitet. Barbaree & Langton (2006, s. 61) viser til at flertallet av foreldre til unge overgripere har manglende omsorgskompetanse i form av

manglende evne til å engasjere seg positivt i barnets liv, lite grensesetting og hyppige konflikter mellom foreldrene og barnet. Ungdommer med slik bakgrunn kan ha opplevd tvang, trusler og vold som løsninger på følelsesmessig stress (Ingenes & Kleive, 2011, s. 51).

Ifølge Pedersen (2015, s. 86) er ofte ungdomstid, seksualitet og alkohol sammenvevd. I Kripos (2017, s. 19) sin rapport vedrørende mindreårige anmeldte for voldtekt i 2016, fremkommer det at 45 av anmeldelsene var i forbindelse med festrelaterte voldtekter. Som nevnt i kapittel to vil det være rimelig å anta at det foreligger høye mørketall, ettersom anmeldte ungdommer sannsynligvis kun representerer en andel av unge som begår seksuelle overgrep (Birkhaug et al., 2005, s. 987).

3.2 Læringsteori

Læring inngår som en del av sosialiseringprosessen, hvor individet tilegner seg kunnskap, ferdigheter og meninger gjennom sosial interaksjon (Hutchinson & Oltedal, 2003, s. 103). Godstein (referert i Hutchinson & Oltedal, 2003, s. 119) presiserer at mennesker skaper en virkelighetsforståelse gjennom læring og oppnår trygghet gjennom tilpasning, hvor tilpasning til omgivelsene påvirkes av vår egenoppfatning, som igjen påvirker hva vi ser. Det individet lærer blir en del av en selv, også kalt internalisering (Schieffloe, 2011, s. 290). Læringsteori forstår uhensiktsmessig eller uønsket atferd som et resultat av læring (Hutchinson & Oltedal, 2003, s. 119). Atferd omfatter ytre observerbar atferd, samt mentale prosesser som tanker og følelser. Menneskelig atferd må forstås innenfor rammene av den sosiale konteksten atferden utspiller seg i (Bjerke & Svebak, 1997, s. 207). Dette fordi atferd antas å være sterkt påvirket av de gjeldende normene i menneskets sosiale miljø. En norm betegner hvilken atferd som er riktig eller uriktig i en gitt kontekst (Schieffloe, 2011, s. 145).

Læring ilegges primær- og sekundærsosialiseringen. Ifølge Frønes (2013, s. 21-23) finner primærsosialisering sted i familien og i den første delen av barndommen, hvor barnets normer, forestillinger og verdier formes på et tidspunkt hvor barnet ikke har en egen forståelse av verden. Ingenes & Kleive (2011, s. 50) hevder at barn som opp i et skadelig miljø vil lære atferdsmønstre tilpasset dette miljøet. Atferden er sjeldent akseptert utenfor hjemmet, noe barnet først vil oppdage under sekundærsosialiseringen. Sekundærsosialiseringen blir mer sentral senere i barndommen eksempelvis gjennom jevnaldrende og medier. Med hensyn til avvikende gruppesosialiseringer vektlegger ofte sosiologisk teori jevnaldrende venners

betydning i ungdomstiden, hvorav venner velges ut fra interesser og fellesskap (Frønes, 2013, s. 23).

3.2.1 Operant betinging

Operant betinging er assosiativ læringsform innenfor læringsteorien (Hutchinson & Oltedal, 2003, s. 105-107). Tradisjonelle assosiative læringsformer tar i liten grad hensyn til menneskets tanker og følelser, og forholder seg til atferden som kan observeres (Imsen, 2005, s. 31). Assosiative tilnærminger vektlegger relasjonen mellom stimulus og respons. Tanken er at bestemte påvirkninger eller stimuli utløser bestemte reaksjoner eller atferd. Burrhus Frederic Skinner sine rotteeksperimenter anses som viktige bidrag til utviklingen av operant betinging. Skinner (referert i Skjerve, 2017, s. 339) foretok eksperimenter av rotter i bur. Disse burene var utstyr med en spake, hvor rottene etterhvert lærte å trække på spaken, hvilket medførte belønning i form av mat. Dermed oppsto det en assosiasjon mellom mat (stimuli) og spaken (atferd).

Operant betinging tar i motsetning til de tradisjonelle læringsformene noe hensyn til menneskets forventninger, ettersom motivene kan virke styrende for atferden (Imsen, 2005, s. 31). Operant betinging er en læringsform hvor konsekvensene av en atferd påvirker sannsynligheten for at atferden gjentas senere i en lignende situasjon (Skjerve, 2017, s. 339). Disse konsekvensene omtales gjerne som forsterkere (Hutchinson & Oltedal, 2003, s. 107). Det skilles mellom positive og negative forsterkere, hvorav positive forsterkere kan være fysiske ting, ros eller andre uttrykk barnet verdsetter. Negative forsterkere innebærer at noe barn opplever negativt fjernes i hensikt om å oppnå den ønskede atferden (Hutchinson & Oltedal, 2003, s. 107). Barnet lærer at forsterkere følger en bestemt atferd, hvorav opplevelse av atferd som positiv øker sannsynligheten for gjentakelse og dermed som etablering av en vane (Skjerve, 2017, s. 340). Operant betinging benyttes ofte som et redskap til å endre uhensiktsmessig atferd, men kan også benyttes til å forstå hvordan atferdsmønstre oppstår (Hutchinson & Oltedal, 2003, s. 102).

3.2.2 Observasjonsteori

Albert Bandura anses som skaperen av observasjonsteorien, og har en mer kognitiv tilnærming til læringsteori enn operant betinging (Imsen, 2005, s. 170). Observasjonsteori, også kalt modell-læring, innebærer at læring foregår ved å observere andres atferd, for så å imitere eller eventuelt unngå imitasjon (Hutchinson & Oltedal, 2003, s. 110-111). Dersom en observerer at en modell belønnes øker sannsynligheten for imitasjon, og motsatt dersom modellen straffes. I denne måten å forstå læring er menneskets kognitive prosess sentral, herunder evnen til å danne forestillinger om forholdet mellom det en skal utføre og det en vil oppnå som resultat av utførelsen (Imsen, 2005, s. 189). Denne evnen kan betegnes som mentale bilder hvor atferd og konsekvens kobles sammen (Hutchinson & Oltedal, 2003, s. 111). Observasjonsteori åpner for ulike forsterkningsmåter (Imsen, 2005, s. 189). En kan oppnå belønning fra andre som en direkte konsekvens av egen atferd, men individet kan også belønne seg selv gjennom egenvurdering. Denne egenvurderingen innebærer at individet sammenligner egen atferd med modellen individet forsøkte å etterligne, for så å vurdere hvor godt resultatet ble.

Ifølge Kvello (2008, s. 60-61) vil små barn ofte ha en tendens til å imitere mennesker de observerer, hvor barnet blir mer selektiv og bevisst overfor hvem de velger å imitere. Små barn har ofte en tendens til å imitere de som de observerer (Kvello, 2008, s. 60-61). Med alderen blir barnet mer selektiv og bevisst overfor hvem de velger å imitere.

Observasjonsteori åpner for ulike forsterkningsmåter (Imsen, 2005, s. 189). En kan oppnå belønning fra andre som en direkte konsekvens av egen atferd, men individet kan også belønne seg selv gjennom egenvurdering. Denne egenvurderingen innebærer at individet sammenligner egen atferd med modellen individet forsøkte å etterligne, for så å vurdere hvor godt resultatet ble (Imsen, 2005, s. 189). Dersom den imiterte atferden blir belønnet av både individet selv og omgivelsene forsterkes atferden, og således øker sannsynligheten for gjentakelse (Kvello, 2008, s. 60).

3.3 Tilknytningsteori

Tilknytning forstås som kvaliteten på de emosjonelle båndene mellom personer som er betydningsfulle for hverandre (Kvello, 2015, s. 82). Tilknytningsteori forklarer blant annet hvordan barnets tilknytning til nære omsorgspersoner påvirker fremtidige relasjoner og hvilke konsekvenser ulike former for tilknytning kan ha for barnets utvikling (Kvello, 2015, s. 85).

3.3.1 Tilknytningskvaliteter

Utgangspunktet for Bowlby sin teori er at alle barn vil skape en tilknytning til sine omsorgsgivere uavhengig kvaliteten på omsorgsutøvelsen (Killén, 2003, s. 573). Med utgangspunkt i Bowlby sin teori utviklet Mary Ainsworth, Mary Main og Judith Solomon en modell som skiller mellom fire tilknytningskvaliteter, herunder unnvikende, trygg, ambivalent og desorganisert (Kvello, 2015, s. 88). Trygg tilknytning til omsorgsgivere i småbarnsalder kan være avgjørende for barnets utvikling av sosiale ferdigheter senere i sosialiseringprosessen (Ingenes & Kleive, 2011, s. 50). Barn som utvikler skadelig seksualisert atferd vil imidlertid ofte ha en utrygg tilknytningskvalitet som følge av svekkede emosjonelle bånd til sine nære omsorgspersoner (Barbaree & Langton, 2006, s. 61). Unnvikende, ambivalent og desorganisert tilknytning anses som utrygge tilknytningskvaliteter (Kvello, 2015, s. 88).

Unnvikende tilknytning oppstår ofte som følge av omsorgsgiverens vansker med å akseptere barnets følelser, mens ambivalent som regel forbindes med periodevis emosjonelt utilgjengelige omsorgsgivere (Kvello, 2015, s. 89). Unge med unnvikende tilknytning kan undertrykke egne følelser, ha lav selvtillit, aggresjonsvansker, samt ha utfordringer ved å forstå egne og andres følelser (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 75). Ofte vil barn med ambivalent tilknytning fremstå oppmerksomhetskrevenne, engstelige og opptre ukritisk i kontaktsøking til fremmede og har et stort behov for forutsigbarhet. Desorganisert tilknytningskvalitet oppstår som følge av omsorgspersoners manglende evne til å ivareta barnets grunnleggende omsorgsbehov (Kvello, 2015, s. 89-93). Ofte har omsorgspersonen vært emosjonelt utilgjengelig under barnets oppvekst. I tillegg kan omsorgspersonen virket skremmende, herunder ved å være voldelig, ruset, psykisk ustabil eller ved å forgripe seg seksuelt på barnet. I noen tilfeller vil omsorgspersonen representere en fare, og samtidig den eneste kilden til beskyttelse (Bendiksby, 2008). Dette kan medføre at barnet innehar følelsesmessig distanse i fremtidige relasjoner. Ifølge Schofield og Beek (referert i Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 76) kan barn med desorganisert tilknytningskvalitet veksle mellom å være kontrollerende og underkastende. I tillegg er de ofte på vakt og blir lett stresset.

3.3.2 Indre arbeidsmodeller og selvregulering

Barn kan utvikle ulik tilknytning til ulike mennesker, hvor summen av tilknytningserfaringer er avgjørende for barnets indre arbeidsmodell (Kvello, 2015, s. 86). Indre arbeidsmodeller skaper en forforståelse om hvordan en relasjon kan bli. Tidlige, sterke og like erfaringer vil prege den indre arbeidsmodellen mer enn senere, nøytrale og enkeltstående erfaringer (Kvello, 2015, s. 86). Den indre arbeidsmodellen blir styrende for barnets atferd, herunder måten barnet forholder seg til andre mennesker, hvordan barnet tolker situasjoner og oppfatter seg selv (Bunkholdt, 2003, s. 187). Samtlige sterke og negative relasjonserfaringer kan medføre problematiske indre arbeidsmodeller hvor barnet får behov for å unngå eller ta kontroll over andre (Hawkins & Haskett, referert i Kvello, 2015, s. 114). Dersom et barn har en problematisk indre arbeidsmodell kan dette eksempelvis medføre at barnet utvikler et negativt selvbylde.

Med selvregulering menes evnen til å styre seg selv (Kvello, 2015, s. 73). Dette innbefatter regulering av atferd, tanker og følelser. Barn som blir utsatt for skremmende og traumatiske opplevelser i tidlig alder kan bli overfølsomme, og dermed ha vansker med å innarbeide nye sosiale erfaringer og å utvikle seg kognitivt (Hart, 2009, s. 213). Hart (2009, s. 213) presiserer at desto yngre barnet er når disse opplevelsene finner sted, desto større sannsynlighet er det for at barnet får vanskeligheter med å regulere følelser som sinne og seksuelle impulser.

4. Drøfting

I dette kapittelet vil kjennetegnene på unge seksuelle overgripere presentert i forrige kapittel drøftes i lys av læringsteori og tilknytningsteori for å besvare problemstillingen: «Hvordan forstå unge som begår seksuelle overgrep mot andre barn?». Ettersom unge overgripere utgjør en heterogen gruppe mennesker har jeg valgt å drøfte min problemstilling ut fra tre fiktive caser, herunder Ismail, Knut og Petter. Disse fiktive karakterene er innhentet og utarbeidet med inspirasjon fra Kjellgren (2009, s. 22-23) sin firedelte kategorisering av unge som begår seksuelle overgrep mot (1) yngre barn, (2) jevnaldrende, (3) alene eller (4) i gruppe. Ismail begår overgrep mot en jevnaldrende, Knut mot et yngre barn og Petter mot en jevnaldrende sammen med noen venner. Ifølge Kruse (2011, s. 6) utgjør overgrep begått sammen med andre et sjeldent fenomen. Jeg velger likevel å inkludere dette i min oppgave for å illustrere

hvordan dette kan forstås i hensikt om å skape en bred forståelse av unge som begår seksuelle overgrep.

Den fiktive karakteren «Petter» har jeg utarbeidet med inspirasjon av forskning og litteratur presentert under kapittel 3. Casene om Ismail og Knut er mer detaljert beskrevet i den originale litteraturen, hvor forfatterne har diskutert noen bakenforliggende faktorer for overgrepsatferden. Jeg har tar imidlertid utgangspunkt i de presenterte utdragene under drøfting av mulige forståelsesmåter vedrørende overgrepsatferden.

4.1 Ismail (16 år)

I Bendiksby (2008) møter vi Ismail som ble forlatt på gaten av sine foreldre i syvårsalderen. Ismail husker sin far som truende og sint, samt sin mor som emosjonelt utilgjengelig, ellers er minnene han har av sine foreldre få. Han bodde i et land preget av borgerkrig, og ble utsatt for samtlige voldsepisoder både fra ungdomsgjenger og politiet. Ved en arrestasjon forgrep flere politimenn seg på Ismail seksuelt. Etter noen år på gaten kom han til Norge, hvor han som 16-åring brutalt forgrep seg seksuelt på en jevnaldrende jente han hadde en romantisk relasjon til.

Slik historien om Ismail presenteres er han både offer for og utøver av seksuelle overgrep, i lys av statistikk og forskning er ikke hans tilfelle unikt. Når en ungdom som har vært utsatt for overgrep selv forgriper seg seksuelt på andre barn, er det nærliggende å stille spørsmål om hvorfor vedkommende velger å utsette en annen for en slik handling. Burde ikke Ismail, som tilsynelatende har vonde seksuelle erfaringer vite bedre enn å påføre en annen nøyaktig samme smerte?

Tatt Ismails barndomsopplevelser i betraktning, hvor han måtte klare seg på egenhånd fra tidlig alder tilsynelatende uten trygge relasjoner til andre mennesker, kan det tenkes han har utviklet en desorganisert tilknytningskvalitet. Smith (2017, s. 148) poengterer at det er en klar sammenheng mellom desorganisert tilknytningskvalitet og en oppvekst preget av fysisk mishandling, emosjonelt utilgjengelige foreldre og seksuelle overgrep. Det fremgår ikke av kasus om Ismail og jenta hadde planlagt seksuelt samleie på forhånd, men som er naturlig del av deres romantiske relasjon er dette tenkelig. På bakgrunn av Ismail desorganiserte tilknytning og tidligere relasjonserfaringer kan det tenkes hans indre arbeidsmodeller

signaliserer at samleie med jenta utgjør en potensiell fare. Ismail har gjerne hatt seksuelle opplevelser hvor han har blitt ydmyket og krenket. Hawkins & Haskett (referert i Kvello, 2015, s. 114) viser til at overvekt av negative relasjonserfaringer kan medføre indre arbeidsmodeller hvorav barnet får et behov for å ta kontroll over andre. Ismail får gjerne et behov for å ta kontroll over den seksuelle situasjonen med jenta i frykt for å gjenoppleve disse følelsene. Ved å la jenta ta hans tidligere rolle som det maktesløse offeret, gjenvinner Ismail kontroll over situasjonen (Bendiksby, 2008).

Ismail opplevde sin far truende og sin mor utilgjengelig, og ble i tidlig alder forlatt på gaten. Dette kan ha vært skremmende og traumatiske opplevelser for Ismail. Hart (2009, s. 213) poengterer at barn som erfarer slike opplevelser i tidlig alder kan få vanskeligheter med å eksempelvis regulere sinne. Ismail og jenta kan ha planlagt samleiet, og forestillingen av samleiet ble gjerne assosiert med den gangen han selv ble utsatt for overgrep. Det er dermed tenkelig han kan ha reagert med sinne som han ikke har klart å regulere, hvilket førte til at samleiet utviklet seg til et overgrep.

Store deler av oppveksten av Ismael har vært i et land preget av krig. Kvello (2015, s. 84) presiserer at en utrygg tilknytningskvalitet kan være mer hensiktsmessig enn trygg tilknytning i land preget av krig og uro. Dette fordi at en i krig gjerne ikke kan skille mellom hva som utgjør en reell eller potensiell fare, hvilket etterlater individet i kontinuerlig alarmberedskap, som igjen er nødvendig for overlevelse. Reaksjonsmønstre kan være egnet for en kultur, men ikke for en annen. Jenta har kanskje vist Ismail tillit og trygg nærhet, noe Ismail muligens ikke har opplevd før. Bendiksby (2008) viser til at barn med utrygg tilknytningskvalitet kan oppleve det utrygge trygt, og det som anses trygt som skummelt og truende.

Ungdommer som har blitt utsatt for seksuelle overgrep i tidlig alder klarer ikke nødvendigvis å skille mellom hva som er unormal og normal seksuell interaksjon (Søftestad, 2018, s. 54). Ismail har gjerne ikke tilegnet seg seksuelle erfaringer i forkant av voldtekten foruten om de gangene han selv ble utsatt for overgrep. En mulig innfallsvinkel er at overgrepet utgjør Ismails oppfatning av hva et seksuelt samleie innebærer, hvor han i møte med jenta anvender sine tidligere erfaringer fra lignende situasjoner.

Ismail opplevde å bli seksuelt misbrukt av politimenn, og observerte gjerne andre gatebarn blir utsatt for tilsvarende. Offentlige tjenestemenn symboliserer makt, og blir ofte respektert

av den øvrige befolkningen (Schiefløe, 2011, s. 216). Ismail har gjerne ansett politimennene som rollemodeller. En rollemodell er en person noen beundrer og forsøker å etterligne (Frønes, 2013, s. 25). Sett gjennom observasjonsteori kan overgrepet skyldes at Ismail imiterer atferd han både har vært utsatt for og observert. De offentlige tjenestemennene har gjerne ikke fått negative sanksjoner, og derav kan Ismail ha oppfattet overgrep som en måte å erverve respekt.

Slik det fremgår i kasuset kommer Ismail opprinnelig fra et annet land enn Norge, hvor det kan tenkes at har internalisert en annen kultur enn den norske. Kulturer kan ha ulike forestillinger og tenkemåter angående hvordan den seksuelle interaksjonen mellom to individ bør være (Mossige, 2000, s. 59). Davensport (referert i Mossige, 2000, s. 62) viser et eksempel i Ny Guinea hvor gutter fra syvårsalderen og frem til pubertetsalder må ta imot sæd oralt fra eldre gutter. I Ny Guinea anses dette ritualet som nødvendig i prosessen av guttenes seksuelle og kjønnsmessige modning. I Norge ville aldri slike handlinger blitt akseptert. Ismail kommer gjerne fra et land hvor kvinner ikke har like høy sosial status som menn. Sosial status forstås som respekt, beundring eller prestisje (Schiefløe, 2011, s. 284). Kvinner oppgaver knyttes derav gjerne primært til underkastelse og tilfredsstillelse. Manglende kunnskap om hva som defineres som et overgrep i norsk kontekst kan ha medvirket til Ismail begikk et overgrep.

Manglende kunnskap kan skyldes manglende seksualundervisning. I Sandvik et al. (2017, s. 86-87) mente unge med minoritetsetnisk bakgrunn at manglende undervisning om eksempelvis seksualitet, misbruk, samt mulige konsekvenser av å begå seksuelle overgrep eller å bli utsatt for overgrep kan ha påvirket deres overgrepsatferd. Helse- og omsorgsdepartementet [HOD] (2016, s. 15-16) har utarbeidet en strategi for seksuell helse som ble iverksatt i 2017. Innen utgangen av tiende trinn skal ungdom blant annet ha kunnskap om seksualitet, seksuelle overgrep, grensesetting og respekt. Det er ingen føringer for hvilket ungdomsskoletrinn seksualundervisningen tillegges (HOD, 2016, s. 16). For noen unge kan denne seksualundervisning være den eneste kilden til lærdom om seksualitet og grensesetting. Manglende føringer for undervisning kan medføre at noen unge debuterer seksuelt før de har tilegnet seg denne kunnskapen. Det fremgår ikke av kasus når Ismail kom til Norge, men det kan tenkes han har gått glipp av denne undervisningen.

Fra en annen side er opplevelsen av seksuelle handlinger subjektiv (Innes & Kleive, 2011, s. 32). Til tross for at en handling ikke faller inn under den strafferettslige definisjonen av overgrep, kan det oppleves som et overgrep. Ismail hadde gjerne ikke til hensikt å oppføre krenkende, men jenta kan likevel ha opplevd handlingen som et overgrep.

4.2 Knut (13 år)

Knut bor sammen med sin mor, stefar, og syv år gamle lillesøster. Knut har ingen kontakt med sin biologiske far. Ettersom moren ofte var sliten og trist under oppveksten, hadde hun lite overskudd til nærhet og kos. Stefaren gir imidlertid Knut nærhet. Innimellom ser de på «voksenfilmer» sammen, hvorav stefaren koser med både sin egen og Knut sin titt. Knut har ingen jevnaldrende venner og sliter med skolefagene. Han finner imidlertid glede i å tilbringe tid med lillesøsteren og hennes lekekamerater. En dag på vei hjem fra skolen oppdager en lærer at Knut holder Ole fast mens han tar han i skrittet og forsøker å dra av han buksen. Ole går i klassen til lillesøsteren.

Inspirert av historien om «Knut» i Innes & Kleive (2011, s. 48-52).

I likhet med Ismail har også Knut blitt utsatt for overgrep i barndommen. Også her vil det være interessant å se nærmere på hvorfor Knut velger å utføre overgrep i lys av egne erfaringer. Gutter som blir utsatt for overgrep kan oppleve ereksjon eller ejakulasjon under overgrepet (Andersen, 2014, s. 101; Søftestad, 2018, s. 44). Seksuell stimuli utløser dopamin, såkalte neurotransmittere i hjernen, hvilket gir lykkefølelse og oppstemthet (Svane-Knudsen, 2013). Svane-Knudsen (2013) poengterer at denne følelsen frembringer et ønske om å gjenta handlingen. I lys av operant betingning kan det tenkes at Knut forsøker å forgripe seg på Ole ettersom han tidligere kan ha opplevd utløsning som en positiv forsterkning av overgrepssituasjonene med sin stefar. Skjerve (2017, s. 340) presiserer at barn lærer at forsterkere følger en bestemt atferd, hvorav opplevelse av atferd som positiv øker sannsynligheten for gjentakelse.

Slik det fremgår av kasus kan det tyde på at overgrepene Knut utsettes for gir han en form for nærhet. Søftestad (2018, s. 44) poengterer at overgrepssituasjonene kan for noen barn være den eneste nærkontakten de får av sine omsorgspersoner. Med utgangspunkt i operant betingning kan nærhet være en positiv forsterkning av overgrepet. Det er således tenkelig at

Knut er drevet av et ønske om intimitet og nærhet fremfor et seksuelt begjær i situasjonen med Ole. Knuts ønske om intimitet vil dermed forårsake en uheldig atferd.

Det faktum at Knut tidlig ble eksponert for seksuelt materiale kan ha påvirket overgrepstatferden. Forskning viser eksponering for seksuelt materiale kan ha en sammenheng med overgrepstatferd (Seto & Lalumière, 2010, s. 565; Kjellgren, 2009, s. 50; Barneombudet, 2018, s. 8). Av kasus fremkommer det ikke hvilken type pornografi Knut har blitt eksponert for, men muligens har det vært materiale som skildrer seksuelle handlinger mellom barn og voksne. Sett gjennom observasjonsteori kan eksponering av denne type seksualitet medføre at Knut har normalisert overgrep mot yngre barn. Stefarens tilsynelatende oppmuntrende holdninger til seksuelle handlinger med barn kan også ha påvirket Knuts atferd. Knut har tilsynelatende vokst opp i et skadelig miljø, hvor han gjerne ikke forstår at denne atferden ikke aksepteres utenfor hjemmet før han havner i situasjonen med Ole. Frønes (2013, s. 21) poengterer at primærsosialiseringen innad i familien kan forme barnets normer, forestillinger og verdier på et tidspunkt barnet ikke har en egen forståelse av verden.

Ifølge Barbaree & Langton (2006, s. 61) øker sannsynligheten for overgrepstatferd dersom ungdommen har foreldre med manglende omsorgskompetanse. Omsorgskompetanse innebærer foreldrenes evne til å «ivareta barnets grunnleggende behov for kjærlighet, trygghet og forutsigbarhet» (NOU 2009:8, 2009, s. 31). Mors fravær av nærkontakt i kombinasjon med stefarens utøvelse av overgrep vil tolkes som manglende omsorgskompetanse. Det er tenkelig Knut har utviklet en utrygg tilknytningskvalitet som følge av omsorgsgivernes manglende omsorgskompetanse. Mulig har han utviklet en ambivalent tilknytning i kjølvann av morens emosjonelle fravær gjennom hans barndom. Ifølge Kvello (2015, s. 89) er det en sammenheng mellom ambivalent tilknytningskvalitet og emosjonelt utilgjengelige omsorgsgivere.

Ungdomstiden utgjør en sårbar periode ettersom seksuelle holdninger og interesser formes i overgangen fra barn til voksen (Kjellgren, 2009, s. 25). Ungdom med utrygg tilknytning kan oppleve vansker med å etablere og opprettholde relasjoner til jevnaldrende. I lys av dette kan Knuts manglende evne til å etablere relasjoner medføre at han ikke får utforsket sin seksualitet i samspill med jevnaldrende. I kombinasjon med eksponering for seksualisert materiale som skildrer seksuelle handlinger mellom barn og voksne, kan dette føre til at Knut utvikler avvikende seksuelle fantasier. Avvikende fantasier vil være fantasier som faller utenfor grensene for hva allmenheten betrakter som akseptabelt (Schiefløe, 2011, s. 408).

Dette kan medføre at Knut søker seksuell tilfredsstillelse hos Ole, som er seks år yngre enn Knut.

At overgrepet finner sted langs skoleveien kan skyldes Knuts evne til selvregulering. Som følge av utrygge tilknytningserfaringer kan noen barn utvikle vansker med å regulere eksempelvis atferd (Hart, 2009, s. 213). I tillegg har Knut gjerne utviklet en problematisk indre arbeidsmodell i kjølvann av sin egen omsorgssituasjon som er preget av overgrep. Indre arbeidsmodeller skaper en forforståelse om hvordan en relasjon kan bli, og gir føringer for atferd (Kvelling, 2015, s. 86). Problematisk indre arbeidsmodell i kombinasjon med svekket evne til selvregulering, kan medføre at Knut opplever vansker med å regulere sine seksuelle impulser og derav forsøker å forgripe seg på Ole.

Knut blir kanskje mobbet på skolen, i tillegg mestrer han ikke skolens faglige krav, samtidig som han utsettes for overgrep av sin stefar. Marshall og Barbaree (referert i Kruse, 2011, s. 14) viser til at tidlige relasjonsvansker kan bidra til at ungdommen ikke klarer å skille mellom seksualitet og aggresjon. Ungdomstiden er preget av økt hormonnivå som følge av puberteten (Westphal, 2012, s. 34). Følelsesmessig stress i kjølvannet av sosiale- og lærevansker, samt egenerfarte overgrep i kombinasjon med økt hormonnivå og problematisk indre arbeidsmodell kan føre til at Knut ikke klarer å skille aggresjon fra seksualitet. Knuts overgrep kan skyldes følelsesmessig stress som kommer til uttrykk gjennom aggresjon. I en slik forståelse vil ikke overgrepet dreie seg som en seksuell opphisselse, men manglende evne til å regulere og skille mellom følelser.

4.3 Petter (16 år)

Petter begynte på videregående skole for et halvt år siden og har fått noen kompiser. Petter liker særlig godt å henge med Johan. Enkelte dager skulker de skolen og drar til senteret for å henge med noen eldre gutter. Jenter og sex er tema for mange av samtalen de har. Petter og Johan ser innimellom porno sammen. De er enig om at mannen skal være sjefen i forholdet, og at de fleste jenter foretrekker røff sex. En kveld skal guttegjengingen på fest, hvor en av de eldre guttene har skaffet hjemmebrent. Under festen oppdager de en jente fra parallellklassen alene og beruset på et soverom. Guttene drar av henne buksen, hvorav Johan fingrer henne først, deretter voldtar Petter henne. To andre gutter ser på. Jenta var ikke i stand til å motsette seg handlingene.

Slik det fremgår av kasus kan det tenkes at Johan blir ansett som en av lederne i gjengen. O'Brien & Bera (referert i Kjellgren, 2009, s. 23) foreslår i sin typologi «PHASE» at ungdomsgjenger som begår seksuelle overgrep sammen ofte har en eller to ledere i front. Johan er gjerne en rollemodell for Petter. En rollemodell er en person noen beundrer og forsøker å etterligne (Frønes, 2013, s. 25). Sett ut fra observasjonsteori kan Petters utførelse av overgrepet skyldes observasjon av Johan, og den belønningen han får i form av økt sosial status blant personene i vennegjengen. Jevnaldrende har svært stor betydning og påvirkning på hverandres læring i ungdomstiden (Kvelling, 2008, s. 61; Frønes, 2013, s. 136).

Det er mulig vennegjengen har begått overgrep sammen tidligere, hvor Petter har fått belønning i form av anerkjennelse av de øvrige vennene for handlingen. O'Brien og Bera (referert i Kjellgren, 2009, s. 23) forslår i sin typologi at overgrep begått av grupper kan være et forsøk på å imponere eller bli godtatt innad i gjengen. Enkelte vennegjenger kan dessuten berømme seksuell vold (White et al., 2006, s. 135). Bakgrunnen for utøvelsen av overgrepet kan skyldes at Petter tidligere har opplevd anerkjennelse og økt sosial status som en positiv forsterkning av å utføre et overgrep tidligere. En annen innfallsvinkel er det faktum at Petter relativt nylig ble kjent med disse guttene, hvor han gjerne gir slipp på egne verdier i etterstrebelen om å oppnå aksept og popularitet innad i gjengen.

Petter sin forestilling av at jenter foretrekker røff sex kan skyldes eksponering for voldelig pornografisk materiale. I kjølvannet av internett sin fremvekst har pornografi blitt lett tilgjengelig for allmenheten (Helmius, 2012, s. 89). Dette omfatter også voldelig pornografi og pornografi som skildrer seksuelle handlinger med mindreårige. Ungdomstiden er preget av en økt nysgjerrighet og interesse for sex, og avstanden mellom den unge og digital porno er ikke større enn ett internettsøk. Pornografi kan være virkelighetsfjern og dermed gi et feilaktig bilde av seksualitet (Barneombudet, 2018, s. 20). I lys av observasjonsteori kan Petter ha en tilbøyelighet til å akseptere grenseoverskridende seksuelle handlinger som følge av eksponering for voldelig og virkelighetsfjern pornografi. Helmius (2012, s. 89) påpeker at pornografiens fremstilling av et seksuelt samleie kan øke den unges seksuelle forventninger, som igjen øker risikoen for å begå seksuelle overgrep.

Overgrepsatferd vil forstås som antisosial atferd. Antisosial atferd forstås som atferd som faller utenfor hva allmenheten anser normalt eller akseptabelt (Bjørnebekk & Bjørnebekk,

2009, s. 240). Overgrepet oppstår under tilsynelatende festlige omgivelser. Pedersen (2015, s. 86) poengterer at ungdomstid, seksualitet og alkohol ofte sammenvevd. Det er heller ikke uvanlig at mindreårige eksperimenterer med alkohol (Pape, 2009, s. 210). Rusmiddelbruk sett i sammenheng med overgrepet og skulking kan tyde på at Petters overgrepsatferd utgjør en del av et større antisosialt mønster. Muligens nasker Petter litt på senteret når han tilbringer tid der i tillegg. Den antisosiale atferden har gjerne pågått over en lengre tid, og begynte muligens før han begynte på videregående. Unge med antisosial atferd søker ofte venner som er i samme posisjon, hvorav de får en gjensidig negativ innflytelse på hverandre (Frønes, 2013, s. 23).

Utvikling av antisosial atferd skyldes en kombinasjon av samspill mellom ungdommen og omgivelsene (Bjørnebekk & Bjørnebekk, 2009, s. 246). Noen mulige årsaker kan være rusmiddelavhengige foreldre, mishandling i familien, antisosiale omsorgspersoner og mangelfull grensesetting. Under forutsetning av at Petter har en familie preget av overnevnte er det mulig han har utviklet en utrygg tilknytning. Sroufe, Egeland, Carlson og Collins (referert i Smith, 2017, s. 167) poengterer at antisosial atferd i ungdomstiden ofte skyldes unnvikende tilknytningskvalitet til nære omsorgsgivere i tidlig alder. Unnvikende tilknytningsstil kjennetegnes blant annet av utfordringer med å forstå både egne og andres følelser (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 75). Unnvikende tilknytning i kombinasjon med eksponering for voldelig pornografi kan dermed medføre at Petter ikke evner å ta stilling til jenta sine følelser, og dermed ikke oppfatter at hun ikke frivillig deltar i de seksuelle handlingene. Muligens trodde Petter at hun var delaktig ettersom hun ikke motsatte seg handlingene.

5. Oppsummering

Ved hjelp av litteraturstudien har jeg forsøkt å skape en forståelse av ungdommer som begår seksuelle overgrep mot andre barn. Oppgaven har tatt i bruk et overordnet psykologisk perspektiv med fokus på læringsteori og tilknytningsteori med formål om å belyse problemstillingen: «Hvordan forstå unge som begår seksuelle overgrep mot andre barn?».

Unge overgripere utgjør en heterogen gruppe, men forskere har likevel identifisert noen fellestrekk. Overgriperen er oftest en gutt som blant annet kjennetegnes av å ha sosiale vansker, antisosial atferd, tidlig eksponering for pornografi og svekkede omsorgsbetingelser. Det viser seg at overgrepssatferd er en sammensatt problematikk. Ved hjelp av tre fiktive kasus har oppgaven forsøkt å belyse problemstillingens kompleksitet. Oppgaven viser at helheten er større enn summen av delene, og at overgrepssatferd skyldes en kompleks årsakssammenheng. Casene gir en forenklet fremstilling av fenomenet, men belyser hvordan ulike kjennetegn kan forstås, samt hvordan de kan forstås på ulike måter gjennom læringsteori og tilknytningsteori. Både Ismael og Knut har vært utsatt for overgrep, og både Knut og Petter har blitt eksponert for uheldig pornografi. De fiktive karakterene har gjerne ulike opplevelser av disse erfaringene, hvilket medfører at faktorene påvirker overgrepssatferden på ulike måter.

Oppgaven viser at utvikling av skadelig seksualisert atferd er ikke basert på en enkelt faktor, men et samspill mellom en rekke faktorer. Etersom kausale sammenhenger ikke har blitt identifisert i forskningen benyttet i denne oppgaven, er overgrepssatferden det eneste en med sikkerhet kan si alle ung som begår seksuelle overgrep har til felles. Denne oppgaven illustrerer også at unge overgripere ikke er en gruppe monstre drevet av et seksuelt begjær, men en gruppe sårbare mennesker med behov for bistand fra hjelpeapparatet. For å skape en mer helhetlig forståelse kreves en bredere psykologisk, sosial og biologisk tilnærming. En økt forståelse for overgrepssatferden vil ikke unnskyldde handlingene. En forståelse kan likevel bidra til mindre fordommer blant sosialarbeidere og andre yrkesutøvere som møter ungdommene. Det kan bidra til å gi kunnskap om hvordan overgrep kan forebygges, og hvordan man kan forhindre gjentakelse.

Sett fra mitt ståsted gir eksisterende faglitteratur og forskningsartikler implikasjoner for hvilke behov som foreligger for videre forskning om denne problematikken. Fagfeltet vil potensielt dra nytte av økt informasjon om hvem de unge overgriperne er, deres forhistorie,

hvordan de blir møtt av hjelpeapparatet, og eventuelt effekt av behandling. Det gir implikasjoner om at det er manglende informasjon om unge overgripere som er jenter, unge overgripere som eksempelvis har en psykisk utviklingshemming, samt søskenincest. Det kunne også vært interessant å se på hvilken rolle genetisk sårbarhet spiller for utvikling av overgrepsatferd, hvilket denne oppgaven ikke belyser.

6. Referanseliste

- Andersen, I. L. (2014). Unge overgripere. Omfang og tiltak. I S. Søftestad & I. L. Andersen (Red.), *Seksuelle overgrep mot barn. Traumebevisst tilnærming*. (s. 101-113). Oslo: Universitetsforlaget.
- Askeland, I. R., Jensen, M., & Moen, L. H. (2017). *Behandlingstilbudet til barn og unge med problematisk eller skadelig seksuell atferd - kunnskap og erfaringer fra de nordiske landene og Storbritannia - forslag til landsdekkende struktur*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 1/2017).
- Barbaree, H. E. & Langton, C. M. (2006). The effects of child sexual abuse and family environment. I H. E. Barbaree & W. L. Marshall (Red.), *The Juvenile sex offender* (2. utg., s. 58 - 76). New York: Guilford Press.
- Barbaree, H. E. & Marshall, W. L. (2006). An introduction to the juvenile sex offenders: Terms, concepts, and definitions. I H. E. Barbaree & W. L. Marshall (Red.), *The juvenile sex offender* (2. utg., s.1-18). New York: Guilford Press.
- Barnekonvensjonen (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente Nasjoner den 20. november 1989, ratifisert av Norge den 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Barneombudet. (2018). *Alle kjenner noen som har opplevd det. Samtaler med ungdommer om seksuelle krenkelser*. Oslo: Barneombudet.
- Bendiksby, O. H. (2008). Å forstå unge overgripere: Tilknyningsstrategier og utviklingshistorie. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 45(6), 735-738. Hentet fra http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=51816&a=3
- Birkhaug, P., Mæhle, M., Nielsen, G. H., Ingnes, E. K., Kleive, H. & Solberg, Ø. (2005). Unge overgripere: En kartleggingsundersøkelse i Hordaland. *Tidsskrift for norsk psykologforening*, 42(11), 987-993. Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2005/11/unge-overgripere-en-kartleggingsundersokelse-i-hordaland?redirected=1>
- Bjerke, T. & Svebak, S. (1997). *Psykologi for høgskolen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bjørnebekk, R. T., & Bjørnebekk, G. (2009). Alvorlige atferdsproblemer og antisosialitet. I K. Haanes. (Red.), *Barn* (s. 238-263). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bunkholdt, V. (2003). *Utviklingspsykologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.

- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dalland, O. & Trygstad, H. (2017). Kilder og kildekritikk. I O. Dalland (Red.), *Metode og oppgaveskriving* (6.utg., s. 149-166). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Fellesorganisasjonen (2015). Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Hentet fra <https://www.fo.no/getfile.php/13117351548957631/Dokumenter/Din%20profisjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Frønes, I. (2013). *Å forstå sosialisering*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Halvorsen, K. (2002). *Forskningsmetode for helse- og sosialfag: En innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg.). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Hart, S. (2009). *Den følsomme hjerne*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Helmius, G. (2012). Socioseuell utveckling i ungdomsåren. I P. O. Lundberg & L. Löfgren-Mårtenson (Red.), *Sexologi*. (3. utg., s. 86-90). Stockholm: Författarna och Liber AB.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2017) *Snakk om det! Strategi for seksuell helse (2017-2022)*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/284e09615fd04338a817e1160f4b10a7/strategi_seksuell_helse.pdf
- Hutchinson, G.S. & Oltedal S. (2012). *Modeller i sosialt arbeid* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Ingenes, E. K. & Kleive, H. (2011). *I møte med unge overgripere*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Imsen, G. (2005). *Elevens verden: Innføring i pedagogisk psykologi* (4. utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring: innføring i metode for helse- og sosialfagene* (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jensen, M., Garbo, E., Kleive, H., Grov, Ø. & Hysing, M. (2016). Gutter i Norge med skadelig seksuell atferd. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 53(5), 366-375. Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/vitenskapelig-artikkel/2016/05/gutter-i-norge-med-skadelig-seksuell-atferd>
- Killén, K. (2003). Barns tilknytning. *Psyke & Logos*, 24(2), 573-587.
- Kjellgren, C. (2009). *Adolescent sexual offending. Prevalence, risk factors and outcome*. (Doktoravhandling). Faculty of medicine doctoral dissertation series. Lund University.
- Kripos. (2017). *Mindreårige anmeldt for voldtekt i 2016*. Politiet: Kripos.
- Kruse, A. E. (2011). *Unge som begår seksuelle overgrep*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress.

- Kvello, Ø. (2015). *Barn i risiko: Skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvello, Ø. (2008). Sentrale begreper i sosialiseringsteorier. I Ø. Kvello. (Red), *Oppvekst. Om barns og unges utvikling og oppvekstmiljø* (s. 43-66) Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Linneuniversitetet. (2018, 20. juni). Forskning. Hentet fra <https://lnu.se/personal/cecilia.kjellgren/>
- Långström, N. (2000). Unga sexbrottsförövare: En svensk studie. I S. Mossige (Red.), *Personer som begår seksuelle overgrep mot barn: Forståelse, behandling og straff: Kunnskapsstatus og erfaringer fra de nordiske landene* (s. 151-156). København: Nordisk Ministerråd.
- Långström, N. (2001). *Young Sex Offenders: A research overview*. Ekspert rapport. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Mossige, S. (2000). Finnes det forutsetninger i kulturen for at det skjer overgrep mot barn? I S. Mossige (Red.), *Personer som begår seksuelle overgrep mot barn: Forståelse, behandling og straff: Kunnskapsstatus og erfaringer fra de nordiske landene* (s. 59-66). København: Nordisk Ministerråd.
- NOU 2009: 08 (2009). *Kompetanseutvikling i barnevernet — Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2009-08/id558007/sec1>
- Nylenna, M. (2016). Prospektiv og retrospektiv. *Tidsskriftet den Norske Legeforening*, 136(10), 936. DOI:10.4045/tidsskr.16.0280
- Nyman, A., Risberg, O., & Svensson, B. (2001). *Unga förövare. Sexuella övergrepp och behandling*. Stockholm: Rädda Barnen och författarna
- Pape, H. (2009). Berusende ungdomstid. I K. Haanes. (Red), *Barn* (s. 208-227). Oslo: Universitetsforlaget.
- Pedersen, W. (2015). *Bittersøtt: Nye perspektiv på rus og rusmidler* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Pullman, L. & Seto, M. (2012). Assessment and treatment of adolescent sexual offenders: Implications of recent research on generalist versus specialist explanation. *Child Abuse & Neglect*, 36(3), 203–209. DOI: 10.1016/j.chiabu.2011.11.003
- Robstad, F. E. (2018, 19. januar). Listhaug vil endre loven for å stoppe pedofile «monstre». *TV2*. Hentet fra <https://www.tv2.no/nyheter/9624447/>

- Sandvik, M., Nasset, M.B., Berg, A. & Søndena, E. (2017). The Voices of Young Sexual Offenders in Norway: A Qualitative Study. *Open Journal of Social Sciences*, 5(2), 82-95. DOI: <https://doi.org/10.4236/jss.2017.52009>
- Schiefløe, P. M. (2011). *Mennesker og samfunn, innføring i sosiologisk forståelse*. (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Seto, M. C., Kjellgren, C., Priebe, G., Mossige, S., Svedin, C. G. & Långström, N. (2010). Sexual Coercion Experience and Sexually Coercive Behavior: A Population Study of Swedish and Norwegian Male Youth. *Child Maltreatment*, 15(3), 219–228. DOI: 10.1177/1077559510367937
- Seto, M. C. & Lalumière, M. L. (2010). What is so special about male adolescent sexual offending? A review and test of explanations through meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 136(4), 526–575. DOI: 10.1037/a0019700
- Smith, L. (2017). Tilknytning: teori og forskning. I L. M. Gulbrandsen (Red.), *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiv*. (2. utg., s. 139-178). Oslo: Universitetsforlaget.
- Skjerve, J. (2017). Atferdsterapi og atferdsanalyse. I L. M. Gulbrandsen (Red.), *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiv*. (2. utg., s. 338-360). Oslo: Universitetsforlaget.
- Steine, I. M., Milde, A. M., Bjorvatn, B., Grønli, J., Nordhus, I. H., Mrdalj, J., & Pallesen, S. (2012). Forekomsten av seksuelle overgrep i et representativt befolkningsutvalg i Norge. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 49(10), 950-957. Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2012/10/forekomsten-av-seksuelle-overgrep-i-et-representativt-befolkningsutvalg-i-norge>
- Straffeloven. (2005). Lov om straff (LOV-2005-05-20-28). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=straffeloven>
- Støren, I. (2013). Bare søk! Praktisk veiledning i å skrive litteraturstudier. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Svane-Knudsen, D. (2013, 07.01). Hva skjer i kroppen under en orgasme? Hentet fra <https://forskning.no/menneskekroppen-sex/hva-skjer-i-kroppen-under-en-orgasme/647719>
- Søftestad, S. (2018). *Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis: innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Vergemålsloven. (2010). Lov om vergemål (LOV-2010-03-26-9). Hentet fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2010-03-26-9?q=vergemålsloven>

White, J. W., Kadlec, K. M. & Sechrist, S. (2006). Adolescents sexual aggression within heterosexual relationships. I H. E. Barbaree & W. L. Marshall (Red.), *The Juvenile sex offender* (2 utg., s. 128 - 147). New York: Guilford Press.